

kell hálnia, hogy kalász legyen belőle s Németh nem tudhatja, hogy a Tanuban itt-ott elhullajtott mag hol talál olyan földre, amelyben megragadhat és kikelhet.
(Szabó Imre)

A SZLOVENSZKÓI MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZET TÁRSADALMI HÁTTERE. Nem ismerek ma művészeti ágat, amelyik, elszigeteltebb, árvaabb, kitaszítottabb, magábaszakadtabb volna, mint a szlovenszkói magyar képzőművészet. 1930-ban a *Prágai Magyar Hírlap* foglalkozott vele utoljára, egy meglehetősen szűk ankét keretében, megoldások, eredmények lehetőségének fölvetése nélkül, de mégis a kulturlelkiismeret becsületes, vagy helyesebben köteles hangján. Azóta a szlovenszkói magyar képzőművészet a művész legszűkebb magánügye lett. Elszigetelten vegetál. Saját akaratán kívül emigrált a váddal épült elefántcsont toronyba.

Az a magyar középosztály, amelyiknek első kötelessége volna ezt a hajótörött, jégtáblára szorult művészetet megmenteni, lelkiismeretfurdalás nélkül, a közömbösség legkiméletlenebb formájában fordul el tőle. Tájékozatlansága, de egyben parvenú gögje a Pestről importált giccs, a kiselejteztet salak, az általános magyar művészet elleni megnyilvánulások mecenásává teszi. Számos esetet ismerek, mikor ügynökök kihasználták a szlovenszkói magyar középosztály műveletlenségét, ami a kulturcentrumtól való elszakításának következménye. Képgyarmatnak tekintették Szlovenszkót. Jó, kizsákmányolható anyagnak az ujonnan keletkezett vásárló tipust. Szemet hunytak az áldozat, a szlovenszkói magyar képzőművészet sorsa fölött.

Még budapesti akadémiai növendék koromban szemtanuja voltam egy ilyen gyarmati „művészeti“ áru megrendelésnek, amikor a megrendelő kikötése — a giccses témákon kívül — egész rideg üzleti, reális számítással az volt, hogy a festők minél higabban, vékonyabban fessék a „képeket“, mert a határnál a vám súly után fizetendő. A szlovenszkói magyar középosztály ezt fizeti, „de ez pesti“ jelige alatt. Nem akarja elismerni, hogy evvel nem segíti a pesti magyar képzőművészetet és árt, erkölcsi és anyagi támogatásának teljes megvonásával a szlovenszkói magyar képzőművészetnek. Képzőművészetünk kifejlődési lehetőségeit meggátolja, provincializmusba szorítja az anyagi bojkottal. A meg nem értés, az erkölcsi támogatás, a mellé állás hiánya pedig a Szinyei-Merse tragédiák egész sorozatát hozhatja magával.

Az egyetlen vigasztaló reménysugár, amely itt él és élte művészt, a föltörekvő, kulturéhes szegény magyarok művészetet érteni-birni akaró érdeklődése. De osztályhelyzetük sem a megértés, sem a művészet éltetés lehetőségét nem adja meg nekik. Ennek a jószándékú, már evvel is pozitív közeledésnek, kétség kívül köze van ahhoz, hogy ma a képzőművészet mindinkább egy határozottabb szociális izzel telik meg. Nem akarom azt állítani, — téves is volna —, hogy a szociális tartalom új keletű dolog a képzőművészetben, de a modern képzőművészetben egyre határozottabban kezd dominálni, ez elvitathatatlan.

A szlovenszkói magyar képzőművészetben ez a szociális telítettség már félreérthetetlenül kimutatható. Lehet, hogy a saját érdekeit föl nem ismerő magyar középosztályt bizonyos fokig ez a domináló szociális tartalom is elriasztotta, elszigetelte, vagy legalább is közömbösségének, menekülésének gyáva igazolását adta.

Nem akarok itt és most ennek a szociális tartalomnak a létjogosultságáról bővebben polemizálni, de nem tudok úgy elsiklani fölötte, hogy meg ne kérdezzem: vajjon a művészetnek kötelessége elzárkózni

a társadalmi átalakulások, a haladás, az emberibb élet megteremtésének az előmozdításától? Azt hiszem nem akad gondolkodó ember, aki igenel felelne erre. Mint bántó valóságot mégis meg kell állapítani, hogy a szlovenszkoói magyar középosztály közömbössége igenis, ennek az érthetetlen ígennek a realizálása.

Igy a szlovenszkoói haladó magyar képzőművészetet kiebrudálta a magyar középosztály. Anyagilag és erkölcsileg, három faktorra maradt:

a) *a szegény magyarokra*; ez az osztály, ahogy már említettem, a kulturális, de tehetetlen két kézi munkás osztály. Kulturális nivójával a képzőművészetek megértéséhez még nem juthatott el. Mint mecénás gazdasági helyzeténél fogva tekintetbe nem jöhet.

b) *a zsidóságra*; szabadjon itt leszögezmem, hogy a legtávolabb áll tőlem az antiszemitizmus, de mint tény meg kell mondanom, hogy az a tehetős zsidó polgárság, amelyik mint mecénás számításba jön, kizárólag a fajilag hozzátartozó művészt támogatja. Ezt a Szlovenszkon rendezett kiállítások statisztikai kimutatásával igazolni tudom. Kivételnek számít itt természetesen a zsidóság haladó rétege. Ugyanugy kivétel az a szegény zsidóság is, amelyiknek társadalmi helyzete teljesen azonos a dolgozó, szegény magyarság helyzetével;

c) *az államra*; nincs pontos kimutatásom arról, hogy milyen összeggel támogatja a csehszlovák állam évente a magyar képzőművészetet. Ha azonban a Szlovenszkon rendezett kiállításokon történő hivatalos vásárlások összegét fölűntetném, mindenesetre szembeszökő volna az arány a történelmi országokban történt vásárlásokkal szemben.

Lőrincz Gyula

GAZDASÁGI KÉRDÉSEK

AZ ELMULT ÉV GAZDASÁGI MÉRLEGE

Nem szándékunk a tünetek számszerű összevetéséből, a jó és rossz összeméréséből mérleget készíteni. Ennél mélyebbre menőn azt akarjuk megvizsgálni, vajjon az elmúlt év strukturális változást hozott-e az előző évek válságával szemben? Vagyis: megváltozott-e a világgazdaság szerkezete a válság u. n. 1932-es mélypontja óta olyan értelemben, hogy tartós jólét kifejlődése várható a mai árutermelő gazdasági rend alapján?

A válságelőtti gazdasági rend alapja a biztos magántulajdon, az értékálló pénz volt, amellyel tulajdonosa szabadon rendelkezhetett. Államoktól alig korlátozva vándorolhatott a tőke, áru, arany egyik országból a másikba. A termelt javakat el lehetett adni, volt rájuk vevő. Állam nem avatkozott abba, ki mit termeljen, a tőkének mindig volt biztos ki-helyezési lehetősége, megfelelő kamattal. A válság során viszont devizakorlátozások, clearingek, kontingentálások kötik meg az áru és a tőke szabad vándorlását (a munkavállalási nehézségekről, kivándorlásokról nem is szólva). Vagyonok felére csökkentek a pénzügyértékelések során, hitelezők nem rendelkezhetnek külföldön levő vagyonukkal és relatív túltermelés (fogyasztási képtelenség) akadályozza a termelő-erők teljes üzemből való dolgozását. Ennek a sok rossznak elmulását és a régi liberális árutermelő rendszer visszatérését várják azok, akik kedvezően értékelik az elmúlt év gazdasági eseményeit, mindenekelőtt annak egyik legzajosabb eseményét: az őszi pénzügyértékeléseket.